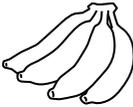
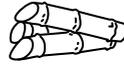

***Kahimtang
sa umahan
panahon
sa pandemya***

Gimantala sa
Ang Bayan

Oktubre 2021

UNOD

- 8** Mga mag-uuma, lugi sa bagsak-presyong humay/
Baha ug ubos nga presyo
- 11** Produksyon ng mais, nangadaut/Kahago
sa pagtanum og mais
- 16** Patung-patong nga pagpahimulos sa mga maglulubi
- 19** Nagkadunot nga kahimtang sa pamuo
ug produksyon sa industriya sa asukal
- 23** Pagpanikas sa mga mag-uuma sa sagingan
- 26** Mga multinasyunal, hari sa pinya sa Pilipinas/
Ubos nga presyuhan sa Dolefil
- 30** Nabudlay sa kamahal sa utan/ Pait sa pagtanum
og ampalaya
- 34** Pagkalugi sa mga mag-uuma sa abaka sa Bicol
- 36** Talaan: Bolyum sa produksyon
- 37** Talaan: Kinatibuk-ang langkub sa mga umahan
- 38** Talaan: Mayor nga mga pananum ug produktong
gama niini nga ginaeksport (2020)/ Presyo
sa Urea fertilizer (Disyembre 2020-Hulyo 2021)
- 39** Talaan: Presyo sa pagpalit sa humay

I PASIUNA

Ginamantala niini nga polyeto ang serye sa mga artikulo nga gipagula sa Ang Bayan karong tuiga kalabot sa kahimtang sa pipila ka piling subsektor sa agrikultura. Nahisukip dinhi ang mahinungdanong datos sa produksyon sa humay, mais, lubi, asukal, saging, pinya, abaka ug mayor nga mga utan panahon sa rehimeng Duterte—gikan 2016 hangtud sa pandemya.

Makita sa mga artikulo ang nakalap nga epekto sa upat na ka dekadang palisiya sa liberalisasyon sa agrikultura. Kasamtangan kining nakahiagum sa krisis tungod sa pagbaha sa mas baratong imported nga produkto nga naghinay sa lokal nga produksyon ug mituok sa soberanya sa pagkaon o sa katakus sa nasud sa produksyon sa sarang nga pagkaon. Nagkadaku ang pagsandig sa Pilipinas sa pag-import—ligal ug kontrabando—gikan sa ahos ug sibuyas, hangtud sa munggo ug bugas, nga labaw pang mihikut sa presyo niini sa manipulasyon sa merkado. Labaw nga mibug-at ang mga palas-anon sa masang mag-uuma atubangan sa nagkadakung gasto sa produksyon ug hilabihang ubos nga presyo sa pagpalit sa ilang mga produkto. Labaw pa kining migrabe dihang mihampak ang pandemyang Covid-19 gikan niadtong milabayng tuig. Kaylap ang gutom bunga sa ubos nga kita, suhulan ug ang-ang sa produksyon.

Gipatataw sa pandemya ang kanhi nang pagpasagad sa estado sa pagseguro sa seguridad sa pagkaon. Wala ni usa sa mga nahinabi sa Ang Bayan sa mga natarang gerilya ang nakadawat og

hinabang pinansyal gikan sa estado. Pipila lang kanila ang nakadawat og ayuda bisan sa panahon sa pandemya.

Gipataw usab sa pandemya, kadungan sa sagunson nga mga bagyo ug pagbaha niadtong 2020, ang pagpahimulos ug pagpangdaugdaug nga nasinati sa mga mag-uuma ug mamumuong panguma. Lapad ang pagkaguba sa mga umahan ilabina sa ikatulong kwarto sa milabayng tuig. Misaka ang gasto sa produksyon tungod sa pagtaas sa presyo sa abono ug uban pang kahimanan.

Niini usab nga panahon, mihinay ang tinda tungod sa pagkontrol sa lihok sa mga tawo ilalum sa mga *lockdown* ug mga restriction sa pangpublikong transportasyon. Imbes nga mosaka ang presyo sa pagpalit sa mga produktong agrikultural, labaw pa kining gipaubsan sa dagkung komersyante nga mao usab ang numero unong nagaduso sa importasyon.

Dugang nga pag-antus ug pagpangdaugdaug ang nasinati sa gagmayng mag-uuma ug mamumuong panguma atubanga sa militarisasyon sa kabanikanhan. Sa daghang baryo nga ginapailalum sa armadong kontrol sa mga pwersang militar, ginapig-ot ang lihok sa mga tawo ug pagblokeyo sa komersyo ug pagkaon.

Ang maong mga artikulo naghatag sumada sa nagkagrabeng kahimtang sa agraryo sa nasud nga nagkinaiya sa lapad nga atrasado ug bulagbulag nga produksyon sa pagkaon ug mga produktong pang-eksport ilalum sa sistemang semikolonyal ug semipyudal. Ang pag-uma, sa kinatibuk-an, nagpabiling ginagmay, dili mekanisado ug nakasandig sa ulan. Nagsalig sa imported nga mga sangkap (binhi, abono, pestisidyo) ang produksyon sa mga pananum nga pangtinda.

Mipatigbabaw niining tanan ang nagpabiling nag-unang problema sa kawad-on sa yuta sa mga nagaugmad sa yuta. Tungod sa kawad-on o kakulangan sa yuta, ang bahandi nga namugna sa singot ug dugo sa masang mag-uuma ginakawkaw sa

mga agalong yutaan, usurero ug mga komersyante. Ang gubyernong nag-alagad sa hut-ong dagkung agalong yutaan ug burgesyang komprador ug ang neoliberal nga mga palisiya niini labaw pang mipuga kanila.

Sa pagmantala niining polyeto, ginalauman nga mahatagan ang mga rebolusyonaryong pwersang gipangulohan sa Partido —ilabina ang mga yunit sa Bagong Hukbong Bayan—og gambalay aron sabton ug palalumon pa ang pagtuon sa kahimtang sa masang mag-uuma sa lain-laing suuk sa nasud, ug para sa pagpukaw ug pagpalihok kanila sa mga pakigbisog sa masa ug sa dalan sa gubat sa katawhan.

Mga mag-uuma, lugi sa bagsak- presyong *HUMAY*

Padayon nga nag-ilaid sa kalisud ang masang mag-uuma sa humay tungod sa pyudal nga pagpahimulos, kawalay-suporta sa produksyon, bagsak presyong pagbaligya ug todong pag-import sa baratong bugas.

Hilabihang naglisud ang mga mag-uuma tungod sa pagsagayad sa presyo sa humay. Matud sa Philippine Statistics Authority (PSA), anaa sa ₱17.14 hangtud ₱20.87 kada kilo ang presyo sa pagpalit sa humay sa mga mag-uuma sa milabayng lima ka tuig. Apan matud sa mga grupong mag-uuma, sa aktwal, misagayad sa ₱7-₱10 kada kilo ang presyo niini sa milabayng duha ka tuig. Nataho kini sa pipila ka prubinsya sa Central Luzon nga nag-unang prodyuser sa humay sa nasud.

Dugay nang ginaduso sa mga grupong mag-uuma nga paliton ang humay sa mga mag-uuma sa presyong ₱20 kada kilo isip pangsuyporta sa lokal nga produksyon. Luyo sa ubos nga presyo sa pagpalit sa humay, ginabaligya ang bugas sa abereyds nga presyong retail nga ₱42.59 sa milabayng lima ka tuig ug mikabat sa pinakataas nga ₱45.18 niadtong 2018.

Labaw nga nabira ang presyo sa humay tungod sa pagbaha sa imported nga bugas human gibalaod ang Rice Tariffication Law

(RTL) niadtong Pebrero 2019. Nataho niadtong maong tuig ang pinakataas nga bolyum sa imported nga bugas nga misangko sa 3.131 milyong metriko tonelada (MT) o kapin lima ka beses nga mas daku kaysa niadtong 2016. Nagpabiling taas ang importasyon sa 2020 ug 2021. Sukwahi sa ginarason sa mga tigpanalipud sa RTL, anaa lang sa 1% ang gikunhod sa presyo sa bugas sa mga merkado.

Halos wala nay kita ang masang mag-uuma sa humay. Mikabat sa ₱12.41 kada kilo ang kasagarang gasto nila sa produksyon. Layo nga mas taas kuni kung ikumpara sa gasto sa produksyon sa Vietnam nga anaa sa ₱6.22 kada kilo ug sa Thailand nga anaa sa ₱8.86 kada kilo.

Hilabihan ka gamay ang langkob sa balaod sa libreng irigasyon. Bisan og nabalaod kuni niadtong 2018, nagkagamay usab ang badyet nga ginagahin dinhi. Gikan ₱41.67 milyon niadtong 2018, anaa na lang kuni sa ₱35.29 milyon niadtong 2020.

Dugang paantus sa mga mag-uuma ang pagsaka sa presyo sa abono. Ang *urea*, usa sa sagad nga abonong ginagamit sa mga mag-uuma sa humay, nagmahal og 12.06% gikan 2016 ngadto sa ₱1,046.44 niadtong 2020. Nagmahal usab ang presyo sa ubang kasagarang ginagamit nga abono sama sa *ammonium sulfate* (8.32%), *diammonium phosphate* (7.57%) ug uban pa.

kapinkun-kulang lima ug tunga ka sako (50 kilo kada sako) ang ginagamit nga abono sa usa ka ektaryang humayan. Kung pagakwentahon, misaka ang gasto sa mga mag-uuma sa abono og ₱688-₱711 sa kada ektaryang ginaugmad.

Sa datos sa PSA, "pinakataas" ang produksyon sa humay sa nasud—19.44-milyong MT niadtong 2020. Apan kuni bunga nag-una sa mas taas nga bolyum sa ulan ug mas ubos nga ani sa nag-unang mga tuig tungod sa El Niño. Luyo kuni sa pag-ubos sa giugmad nga erya gikan sa relatibong taas nga 4.81 milyong ektarya niadtong 2017 ngadto sa 4.53 milyong ektarya sa 2020 (nakibhangan og 300,000 ektarya.)

Nigawas sa Ang Bayan, Oktubre 7, 2021

Baha ug ubos nga presyo

Sa ulahing siklo sa pagtanum og humay niadtong Hunyo, migasto ang mag-uumang si Miguel og ₱19,350 alang sa abono sa tulo ka ektaryang humayan. Dugang pa sa galastuhon ang herbisidyo nga ₱5,730 ug pestisidyo nga ₱4,324. Ginaabangan niya ang mga makinang pang-uma ug nagapasuhol sa pipila ka mag-uuma aron moabag sa pag-ani sa kinatibuk-ang kantidad nga ₱16,200 alang sa tulo ka ektarya.

Dugang paantus kaniya ang pagkaguba sa halos 1/4 sa iyang tanum tungod sa bagyong miigo sa South Cotabato. Nakaani lamang siya og 170 ka sako (69.47 kilo kada sako) sa humay niadtong Setyembre. Pagakibhangan kini og 13 ka sako (8%) isip abang sa *harvester* nga iyang gigamit. Dinhi usab ikibhang ang 12 ka sakong pangbinhi sa sunod nga siklo.

Ang nahabiling 145 ka sako nga netong ani pagakibhangan og 25% o 36 ka sako isip bayad sa tag-iya sa yuta. Ikibhang pa dinhi ang 30 ka sako isip pangbayad utang sa pinansyer (18 ka sako) ug pangkonsumo (12 ka sako) sa pamilya.

Mabaligya lamang niya sa presyong ₱13.50 kada kilo ang nahabiling abot sa ani. Klase-klaseng kaltas pa ang pagakuhaon sa komersyante sa pagbaligya niini. Mokabat lamang sa ₱70,134 ang abot ni Miguel ug kinahanglang bayaran ang anaa sa ₱60,000 gasto sa produksyon ug uban pang utang. Mokabat na lang sa ₱10,134 ang nabili kaniya nga paiguon hangtud sa mosunod nga anihan.

*Produksyon sa **MAIS**, nadaut tungod sa pagpasagad*

Ang mais ang ikaduhang labing batakang produktong pang-agrikultura nga ginaprodyus ug ginakonsumo sa nasud sunod sa humay. Dili lamang kini ginakonsumo sa tawo, mahinungdanong sangkap usab kini sa pag-amuma sa mga hayop isip bahog ug sa pagmanupaktura sa uban pang pagkaon. Luyo niini, sistematikong ginapasagdan sa reaksyunaryong estado ang produksyon sa mais. Mihinay ang lokal nga produksyon ug nagsalig sa importasyon. Malukpanong pagkabangkrap ang nasinati sa mga mag-uuma tungod sa pagpamintaha. Imbes nga abagan, labaw na hinuong giduso ang todong pag-import sa produkto.

Ilalum sa rehimeng Duterte, nagpabiling ubos ang presyo sa pagpalit sa mais gikan sa mga mag-uuma bisan og tinuig nga nagataas ang abereyds nga presyo sa mais sa lokal nga merkado. Gikan 2016 hangtud 2020, misaka og 32% ang presyo sa kada kilong puting mais o gikan ₱22.77 ngadto sa ₱30.15. Kini samtang mihagba ang presyo sa pagpalit niini sa mga mag-uuma og ₱0.27 gikan sa ₱12.30 ngadto sa ₱12.03. Misaka usab og 13% ang presyo sa dalag nga mais gikan ₱20.36 ngadto sa ₱22.97, apan 2%

lamang ang usbaw sa presyo sa pagpalit niini sa mga mag-uuma gikan ₱11.78 ngadto sa ₱12.

Ang puting mais ang kasagarang ginagaling ug ginakonsumo isip panghulip sa kan-on, o kaha ginaproseso ngadto sa *cornstarch*, kornik, ug binatog. Ang dalag nga mais esensyal nga sangkap sa paghimo og bahog sa baboy, manok ug isda, ug ginagamit usab sa paghimo og kornik. Sa abereyds, ang matag Pilipino nagakonsumo og 15 ka kilo sa puting mais kada tuig. Mas taas ang abereyds nga konsumo kada tuig sa mga residente sa mga rehiyon sa Zamboanga Peninsula (159 kilo), Northern Mindanao (45 kilo), Davao (41 kilo), ug Central Visayas (37 kilo) kung asa nagasilbi kining kan-on sa inadlaw-adlaw.

Gibanabanang kapin 500,000 ka mag-uuma ang nag-unang nagsalig sa pagtanum og mais. Niadtong 2020, kapin 8.1 milyong metriko tonelada (MT) sa mais sa kinatibuk-an ang naprodyus sa nasud. Sa ingon niining bolyum, anaa sa 60% ang giproseso isip pakaon sa hayop. Mokabat sa 2.5 milyong ektarya ang kinatibuk-ang langkob sa mga maisan sa tibuok nasud. Pinakalapad dinhi ang anaa sa mga prubinsya sa Isabela (1.1 milyong MT) ug Bukidnon (0.8 milyong MT). Ginagmay ug bulagbulag ang mga maisan. Ang abereyds nga gilapdon niini anaa lamang sa 1.3 ektarya.

Bisan bulagbulag, ang produksyon sa dalag nga mais dominado ug kontrolado sa upat ka dagkung kumpanyang nagaprodyus og pakaon sa hayop: ang B-MEG sa San Miguel Foods Incorporated sa kapitalistang si Ramon Ang, Univet Nutrition and Animal Healthcare Company sa pamilyang Campos, Pilmico Foods Corporation sa pamilyang Aboitiz, ug Universal Robina Corporation sa pamilyang Gokongwei. Kasagarang nagatukod ang nasangpit nga mga kumpanya sa ilang mga planta sa mga erya kung asa nakakonsentra ang daghang maisan. Lakip dinhi ang mga prubinsya sa Isabela, Bukidnon, ug South Cotabato nga nagapoprodyus sa 45% sa kinatibuk-ang bolyum sa dalag nga mais sa nasud. Kini nga mga kumpanya ang nagatakda sa presyo sa

pagpalit sa produkto sa mga mag-uuma, ug uban pang mga rekisito sa pagpalit sama sa resiko. Ang B-MEG ang pinakadaku sa maong mga kumpanya nga nagakontrol sa 25% sa kinatibuk-ang merkado sa mga pagkaon sa hayop sa tibuok nasud.

Ilalum ni Duterte, midaku gamay ang bolyum sa imported nga mais, nag-una gikan sa mga nasud sa ASEAN ug US. Sukad 2016, misaka gikan 10% ngadto sa 12% niadtong 2018 ang kinatibuk-ang bahin sa imported nga mais sa lokal nga merkado. Pinakadaku dinhi gikan sa Indonesia (25%), Thailand (23%) ug US (21%). Sa abereyds, gibanabanang 580,000 MT sa dalag nga mais ang ginainport sa nasud kada tuig.

Labaw nga modaku ang kontrol sa mga langyawng korporasyon sa lokal nga industriya sa mais kung paboran ang balaodnon sa American Chamber of Commerce of the Philippines ug European Chamber of Commerce of the Philippines nga Rice and Corn Industry Liberalization Act. Ginaduso kini sa Senado sa lider sa Senate Committee on Agriculture and Food nga si Sen. Cynthia Villar. Tumong sa maong balaodnon nga tugutan ang mga kumpanyang 100% nga gipanag-iyahan sa mga langyawng kumpanyang nagaproseso sa mais sa nasud. Kahinumduman nga si Villar usab ang awtor sa Rice Liberalization Law nga nagresulta sa pagbaha sa imported nga bugas sa lokal nga merkado ug malukpanong pagkalugi sa mga mag-uuma sa humay.

Nag-atubang karon ang mga mag-uuma sa mais sa malukpanong pagkalugi tungod sa padayon nga pagpangdaut sa African Swine Fever. Matud sa taho sa Global Agricultural Information Network, gidahum nga mokunhod og 2.4% ang kinatibuk-ang produksyon sa mais sa nasud ngadto sa 8 milyong MT tungod sa pagkaylap sa bayrus, nag-una sa Luzon, nga nagresulta sa pag-ubos sa konsumo ug *demand* sa bahog sa mga baboy.

Nigawas sa Ang Bayan, Setyembre 21, 2021

Kahago sa pagtanum og mais

Usa ang 32-anyos nga si Roger sa siyam nga managsuon nga adunay maisan sa isla sa Negros. Pito kanila ang nanimuyo sa usa ka balay ug kaabag sa uma. Aduna silay 12 ka ektaryang yuta ug 1/4 niini ang gigahin alang sa mais nga pangkonsumo sa ilang pamilya. Mas dakung bahin sa ilang mga umahan ang gitamnan sa mga tanum nga ginabaligya aron ipanggasto sa uban pang mga panginahanglan. Bulag-bulag ang ilang mga umahan sa usa ka suuk nga komunidad nga maabot lamang pinaagi sa kabayo.

Hago kaayo ang pag-uma sa mais gikan sa pag-andam sa yuta hangtud sa pagproseso sa mais. Unum ka adlaw kada semana ang ginagahin sa managsuon sa maisan. Duha og tunga ka semana ang ginagahin sa paglampas, usa hangtud duha ka adlaw sa pagdaro, usa ka adlaw sa pagpugas, ug usa ka semana sa pagbasok. Katugbang kini sa halos 30 ka adlaw sa kada siklo sa umahan. Nagsulang silang magtrabaho sa alas-7 sa buntag, ug moundang alas-4 sa hapon.

Tulo ka beses kada tuig ang ilang pag-ani sa mais. Sagad duha hangtud tulo ka gantang (1 gantang = 2 1/4 kilo) sa mais ang ilang napugas kada tanum sa duha ka magkabulag nga luna. Tungod lokal ang binhi, dili na nila kinahanglan ang abono, pestisidyo ug herbisidyo. Kabaw ug daro lamang ang gamit nila sa produksyon.

Sa abereyds, 34 ka sako sa mais ang gakaani sa managsuon kada tuig. Manu-mano nila kini ginapagaling gamit ang bato ug nakaprodyus sa mokabat 17 ka sako sa bugas-mais. Igo lamang kini alang sa ilang konsumo. Dili na

nila kini ginapagaling sa sentro nga usa ka adlaw ang layo ug mogastos pa og ₱500 alang sa transportasyon.

Mikabat sa tulo ka sako ug 15 ka gantang (33.75 kilo) sa bugas-mais ang ginakonsumo sa pamilya ni Roger kada bulan. Gawas dinhi, mokabat sa ₱2,400 ang gikinahanglan sa pamilya aron ipanggasto sa pang-adlaw-adlaw, ug ginakuha gikan sa pagbaligya sa uban pang mga pananum. Tungod dili igo ang kita, bulad lamang ang sagad nilang ginasud-an ilabina karong pandemya tungod kay miubos ang presyo sa ilang mga produkto samtang misirit ang presyo sa mga palaliton. Wala siyay nadawat nga unsamang ayuda sa maong panahon. Dugang nga paantus alang kanila ang malukpanong operasyong militar sa ilang komunidad tungod kay ginabawal sa mga sundalo ang pagtrabaho sa umahan.

Patung-patong nga pagpahimulos *sa mga maglu***LUBI**

Sukwahi sa pag-antus sa mga maglulubi ang pagpakatagbaw sa mga agalong yutaan, komersyante ug monopolyong mga korporasyon. Atol sa pandemya, labaw pang mitataw ang paghuthot sa bahandi sa koprang minugna sa masang maglulubi.

Niadtong Disyembre 2020 sa usa ka baryo sa Camarines Sur, mikita lamang og ₱4,900 ang usa ka pamilyang tenante sa upat ka ektaryang kalubihan. Sa naaning 661 ka kilong kopra, 20% (o nagkantidad og ₱3,960 sa presyong ₱30 kada kilo) ang wala ginabayaran sa komersyante. Unsaman ka maayo ang pagkaluto sa kopra, arbitraryo pa gihapon kining ginakaltasan sa resiko.

Nagtinabangay na lamang ang pamilya sa produksyon aron dili na manuhol. Human ikighang ang gasto sa transportasyon, mihagba ngadto sa ₱14,700 gikan sa ₱15,870 ang kantidad sa nahabiling 529 kilo. Sa tersyong bahinay, duha ka bahin sa maong kantidad ang napadulong sa agalong yutaan. Ang 1/3 nga bahin sa maglulubi (₱4,900) katugbang na lang sa ₱109 matag adlaw nga paggaigoan sa mosunod nga 45 ka adlaw sa walo-katawong pamilya.

Tungod sa sunod-sunod nga bagyong milabay niadtong katapusan sa 2020, labaw nga migamay ang kita sa mga maglulubi sa maong baryo. Nakaabag kanila ang pagpananum og mga lagutmon ug utan, ug pagduso nga iuswag ang pagbayad sa abang sa yuta sulod sa duha ka pagkopra.

Samtang naglunang sa kagutom ang mga mag-uuma sa kalubihan, patung-patong nga ganansya ang ginahakop sa agalong yutaan ug mga komersyante sa bahanding kopra nga ilang gimugna. Matud sa Philippine Coconut Authority, daku ang gikunhod sa presyo sa palitanan og kopra gikan ₱54 kada kilo niadtong Enero 2017 ngadto sa ₱13.39 kada kilo niadtong Enero 2019. Adunay mga lugar nga mikabat kini sa ₱12 kada kilo. Niadtong 2020, nagkantidad lamang sa abereyds nga ₱18.75 kada kilo ang palit sa mga komersyante sa matag kilo sa kopra sa nag-unang mga rehiyon nga prodyuser niini. Pinakaubos sa Eastern Visayas (₱14 kada kilo). Sa Bicol, bisan og misaka ang presyo ngadto ₱30 kada kilo, kulang pa gihapon ang napadulong sa maglulubi tungod sa taas nga kaltas sa resikada. Moginansya gikan sa baratong palit sa kopra ang mga komersyante og ₱8.45 kada kilo kung ibaligya na sa mga planta, na mopatong usab sa mas taas pang presyo sa pangkalibutang merkado.

Ang maong mga planta ang nag-unang nagasuplay sa dagkung langyawng kumpanya sa pagkaon ug konsumo. Lakip dinhi ang mga nakapailalum sa Coconut Industry Investment Fund-Oil Mills Group na gipondohan niadtong panahon sa diktaduryang Marcos gamit ang buhis nga gihuthot gikan sa mga maglulubi. Pasiunang ginaproseso sa maong mga planta ang kopra aron magmugna og lana ug uban pang produkto.

Gikan Enero-Oktubre 2020, kinatibuk-ang 1.4 milyong metriko toneladang kopra ang ginaeksport sa Pilipinas. Tungod sa pandemya, mikunhod kini og 21% gikan sa halos 1.8 milyong metriko tonelada nga eksport sa parehong panahon niadtong

2019. Ang Pilipinas ang numero unong taga-eksport sa kopra (64%) sa tibuok kalibutan.

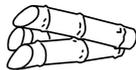
Sa panahon sa lockdown, lakip sa mga pamatigayon nga nahimong mabenta ang mga giprosesong pagkaon ug gamit pangsanitasyon. Mayor nga sangkap sa produksyon niini ang lana gikan sa kopra. Ang Nestlé ug Cargill (mga monopolyo sa produksyon sa pagkaon), ug Procter and Gamble (P&G) nagakuha og bulto sa ilang hilaw nga materyales sa Pilipinas ug duha ka lain pang nasud sa Asia.

Midaku ang kita sa Nestlé, Cargill ug P&G samtang adunay pandemya. Sa tanang monopolyo sa produksyon sa pagkaon, pinakadaku ang kita sa Nestlé niadtong 2020 nga mikabat sa \$13 bilyon. Katugbang kini sa 2.8% nga pagsaka gikan 2019. Pinakadakang nag-ambag sa kita sa korporasyon ang mga baligya gikan sa Purina (pagkaon sa hayop), nga nagagamit sa salin-salin sa produktong kopra human mapugaan.

Ang kita usab sa Cargill sa parehong panahon mikabat sa \$3 bilyon gikan sa \$2.56 bilyon ayha ang pandemya. Ang P&G, nga pinakadakang nagaprodyus og mga gamit pangsanitasyon (sabon, *shampoo*, *toothpaste*) nagdeklara sa \$12.76 bilyong kita niadtong 2020 gikan sa \$3.63 bilyon sa milabayng tuig.

Minilyong dolyar usab ang gihakop nga tubo sa mga plantang nagaprodyus og lana gikan sa lubi nga nakabase sa Pilipinas. Ang Peter Paul Philippines Corporation ug Primex Coco Products, nga lakip sa pinakadakang nagaproseso ug nagaeksport sa mga produktong lubi, nagtaho sa kinatibuk-ang nabaligya nga mikabat sa \$13.8 milyon niadtong 2020.

Nigawas sa Ang Bayan, Abril 21, 2021

Nagkadunot nga kahimtang sa pamuo ug produksyon sa industriya sa **ASUKAL**

Sa matag duul na ang Tiempo Muerto, sagad na nga mangita og alternatibong panginabuhian ang mga mag-uuma ug mamumuong panguma sa mga plantasyon sa tubo. Ang Tiempo Muerto ang mao ang *crop season* sa tubo gikan Agosto hangtud Setyembre. Sa maong panahon, halos wala silay kita.

Matud sa konserbatibong sarbey sa estado, ang mga mag-uuma sa tubo ang ikaduhang adunay pinakaubos nga inadlawan (₱273) sa mga mamumuong agrikultural sa nasud. Mas ubos pa dinhi ang ilang kita matud sa datos sa National Federation of Sugar Workers. Matud sa grupo, anaa sa ₱1,000-₱1,500 lamang kada kinsenas (₱67-₱100 kada adlaw) ang abereyds nga nadawatan sa mga mag-uuma ug mamumuong panguma panahon sa kabyaw, samtang anaa sa ₱200-₱500 (₱13-₱33 kada adlaw) sa panahon sa Tiempo Muerto. Layo kini sa mga minimum inadlawan sa mga rehiyon (₱295-₱500) ug ilabina sa gibanabanang disenteng suhulan nga ₱1,059.

Ginaliyukan sa mga asendero ang paghatag sa nakatakdang minimum pinaagi sa iskemang pakyawan kung asa ginasuhulan ang mga mamumuong panguma subay sa kota. Sa usa ka tubuhan sa Isabela, anaa sa ₱16-₱50 lamang ang inadlawan alang sa pagbasok, ₱40-₱70 sa pagatanum, ₱150 sa pag-abono, ₱94 sa regular nga pag-asikaso sa tubuhan, ug ₱225-₱250 sa pag-ani.

Industriya sa asukal

Matud sa datos sa Sugar Regulatory Administration (SRA), 789,681 Pilipino ang kasamtangang nagatrabaho sa industriya sa asukal. Mayorya kanila mga mamumuong panguma (686,968) ug mag-uuma (88,748) nga direktang nagasalmot sa produksyon sa tubo. aduna usay 13,965 nga nagatrabaho sa mga asukarera. Anaa sa 85% sa mga mag-uuma (75,241) ang nagabungkal sa dili motaas sa lima ka ektaryang tubuhan. Ingonman, kaylap sa sektor ang pagpangawkaw ug rekonsentrasyon sa yuta pinaagi sa lain-laing kahimtang sa pag-uma sama sa *sugar block farming*, *stock distribution option*, aryendo ug *agribusiness venture agreement*.

Ang tubo ang nag-unang produktong agrikultural sa Pilipinas subay sa bolyum sa naprodyus niini. Niadtong 2019, katugbang sa halos 1/4 sa kinatibuk-ang bolyum sa lokal nga produksyong agrikultural ang bolyum sa naaning tubo sa nasud. Halos 2/3 niini gikan sa Western Visayas.

Langkob sa mga tubuhan ang 398,478 ka ektaryang yutang agrikultural sa 10 ka rehiyon sa nasud. Pinakalapad ang mga tubuhan sa isla sa Negros (200,000 ektarya) sunod sa Mindanao (80,000 ektarya) ug Southern Tagalog (20,000 ektarya).

Luyo niini, mihagba ang produksyon sa tubo. Gikan 28 ka milyong metriko tonelada (MT) niadtong 2016, mihagba ngadto sa 24.6 milyong MT niadtong 2020 ang kinatibuk-ang bolyum sa tubo nga naani ug naproseso sa mga asukarera. Ginasulting hinungdan

sa pagkunhod sa produksyon ang malukpanong kumbersyon sa mga tubuhan ug pagsirado sa upat sa 27 ka asukarera sa nasud sa milabayng lima ka tuig. Ilalum sa rehimeng Duterte, misigpit sa 5% (22,880 ektarya) ang kinatibuk-ang erya sa mga tubuhan.

Mihagba ang kapasidad sa nasud nga magproseso og tubo gikan 196,000 MT kada adlaw ngadto sa 173,300 MT kada adlaw sa maong panahon. Ilalum ni Duterte, mitiurok og 19% ang kinatibuk-ang bolyum sa asukal nga naprodyus sa nasud gikan 3.5 milyong MT niadtong 2016 ngadto sa 2.8 milyong MT niadtong 2020.

Ginaingong babag sa pagtanum sa tubo ang mahal nga mga kahimanan sa pag-uma, abono ug herbisidyo, ug gamay nga suhulan nga nagtukmod sa mga mag-uuma nga mangita og laing trabaho. Nabati usab karon sa mga tubuhan ang epekto sa pag-usab sa klima nga nagbunga sa mas grabeng kadaut sama sa kalit nga pagbaha nga migun-ub sa liboang ektaryang mga tubuhan sa Negros Occidental niadtong Enero.

Niadtong 2020, nakaprodyus ang nasud og 2.1 milyong MT sa pulang asukal ug 703,800 MT sa puting asukal. Matud sa SRA, ang kasamtangang abereyds nga presyo sa pulang asukal sa lokal nga merkado nagpresyo og ₱32.42/kilo. Mas taas kini og 2% (₱0.70) kumpara sa presyo niadtong Hunyo 2019. Ang pagsaka nag-unang resulta sa pagkahagba sa lokal nga produksyon ug 13% pagsaka sa *demand* sa baratong klase sa asukal karong pandemya.

Gikan 2016 hangtud 2019, mikabat sa ₱33.7 bilyon ang kinatibuk-ang kantidad sa mga produktong asukal nga ginaeksport sa Pilipinas, kapin katunga niini ang sa US.

Kumpara niini, mas daku ang ginainport nga asukal sa Pilipinas. Sa parehong panahon, mikabat sa ₱116.7 bilyon ang kinatibuk-ang kantidad sa mga produktong asukal nga giimport sa nasud, 36% ang gikan sa China.

Aron paspasan ang pag-import, gisugyot karon sa mga upisyal sa ekonomiya sa rehimen nga tangtangan ang mga taripa (mikabat sa 50%) sa mga produktong asukal ug ang 64,050 MT-*minimum*

access volume (MAV) sa pulang asukal. Ginababagan kini sa mga mag-uuma ug bisan mga asendero tungod kay kini ang hinungdan sa pagbaha sa baratong asukal nga mobira sa lokal nga presyo sa tubo nga mopatay sa tibuok industriya.

Nigawas sa Ang Bayan, Hunyo 21, 2021

Pagpanikas sa mga mag-uuma sa **SAGING**an

Niadtong Abril 6, nagpasaka og petisyon ngadto sa buhatan sa Regional Tripartite Wages and Productivity Board (RTWPB) sa Sto. Tomas, Davao del Norte ang United Pantaron Banana Workers Union (UPBWU) aron i-*demanda* ang usbaw sa suhulan sa tanang mamumuo sa rehiyon sa Davao. Ang maong rehiyon ang nag-unang tigmugna og saging sa nasud, pareho alang sa lokal ug eksport nga konsumo, (35% o 846,230 metriko tonelada sa milabayng ulahing kwarto sa 2020). Sama sa tanang mamumuong panguma, nag-ilaid sila sa labihan ka ubos nga suhulan nga ginapahamtang sa mga kapitalista ug agalong yutaan bisan pa taas ang demada sa saging sa kalibutanong merkado.

Subay sa petisyon, daan nang miubos ang bili sa ₱396 minimum nga suhulan alang sa mga mamumuong panguma sa rehiyon tungod sa taas nga implasyon sa presyo sa lana ug batakang palaliton. Giingon sa grupo nga ang maong kantidad wala pa gani katunga sa gikinahahanglang ₱1,057 nga suhulan aron mabuhi nga disente ang sa usa ka pamilya. Ginaingon sa pinakaulahing datos sa rehimen nga ang implasyon sa rehiyon

misaka ngadto sa 2.7% gikan sa 1.9% niadtong Enero, nga pinakataas sukad Hunyo 2019. Ang ulahing pag-usbaw sa minimum nga suhulan sa rehiyon kaniadto pang Pebrero 2019.

Labihan ka lisod ang kahimtang sa mga mamumuong panguma ilalum sa pamaaging "pakyawan" tungod kay ginasuhan lang sila subay sa gidaghanon sa saging nga ilang maproseso. Sa kadaghanang mga plantasyon, ginabayran lang ang mga mag-uuma og mumho nga \$2.5-\$3 (₱120-₱144) sa matag kahon sa saging nga motimbang og 13 kilos, o mokantidad og ₱9-₱11 matag kilo.

Ginakuhaan usab sa mga plantasyon og lain-laing gasto ang maong dyutay nga suhulan. Sa mga plantasyon sa multinasyunal nga kompanyang Dole pananglit, ginakaltasan sa kompanya ang gasto sa transportasyon (₱3.4 matag kahon); pagkarga o stevedoring (₱3.8); ug abang sa packing plant, irigasyon ug uban pang pasilidad (₱3.8). Sagad mabinlan na lang og kinatibuk-ang kita ang mga mag-uuma og ₱100 matag kahon o ₱7.7 matag kilo. Samtang, ang presyo sa saging sa merkado sa ubang nasud nga ga-import gikan sa Pilipinas mokabat hangtud ₱136 matag kilo. Sa Lapanday Foods Corp., nagakita ang mga mamumuog og kapin ₱2,000 aberids matag bulan, katugbang sa ₱70 matag adlaw gikan sa ilang binulan nga limpyong kita nga ₱15,000.

Ang saging ang pinakahalinon nga prutas sa kalibutan, ug lakip sa nag-unang agrikultural nga eksport sa nasud. Niadtong milabayng tuig, mikunhod ang kinatibuk-ang lokal nga produksyon og 101,000 MT ngadto sa 9.1 milyong MT. Bisan pa man, nagpabilin kining usa sa nag-unang agrikultural nga eksport sa nasud.

Niadtong 2020, katugbang sa 15% sa kinatibuk-ang produksyong agrikultural sa nasud ang lokal nga produksyon sa saging. Kapin 450,000 ektarya (sama ka daku sa 7 ka pinakadagkung syudad sa Metro Manila) ang plantasyon sa saging, mayorya niini anaa sa Mindanao ug nag-alagad sa

merkadong pang-eksport. Ang pinakadaku niini mao ang Tagum Agricultural Development Company sa Panabo, Davao City (5,308 ektarya). Ginabaligya sa maong kompanya ang produkto niini ngadto sa Del Monte nga gipanag-iyahan sa pamilyang Campos kinsa nagpadagan usab sa kaugalingon niining mga plantasyon. Nag-unang mga dagkung kompanya sa industriya sa saging mao ang Dole Philippines (US), Sumifru Corp. (Japan), Lapanday Foods Corp. (Lorenzo) ug Unifrutti Tropical Philippines (Perinne).

Ang Pilipinas ang ikaduha sa pinakadaku nga tig-eksport og saging sa tibuok kalibutan. Gieksport ang mokabat sa 40% sa produkto sa saging niini (3.6 million MT) sa miaging tuig, nag-una sa Japan. Mahinungdanon usab nga puntingon nga ilalum ni Duterte, ang eksport sa Pilipinas ngadto sa China misaka og 500% gikan 319,291 MT niadtong 2016 ngadto 1.9 million MT niadtong 2019. Hapit tunga o 45% sa gi-import niini nga saging niadtong 2019 ug 2020 naggikan sa Pilipinas.

Dako ang pagkunhod sa gieksport nga saging panahon sa pandemya nag-una tungod sa paghugot sa pagbyahe. Niadtong 2020, mikunhod ang bili sa saging nga gieksport sa nasud og 21% ngadto sa \$1.55 bilyon o ₱74.5 bilyon.

Sama sa mga miagi, padayong gipaboran ni Duterte ang mga kapitalista samtang nagpabungol sa mulo sa mag-uuma sa sagingan. Panahon sa pandemya, gipatuman sa iyang rehimen ang pipila ka programa aron suportahan ang dagkung kumpanya. Niadtong Disyembre 2020, gikatahong migahin ang rehimen og ₱220 milyon aron subsidyuhan ang produksyon sa dagkung plantasyon sa saging ilalum sa Productivity Enhancement Project. Niining Enero, gipautang sa rehimen og ₱645 milyon ang Hijo Superfoods Inc., usa ka kumpanya nga konektado sa Lapanday nga nagamugna og harina gikan sa saging. Ayha ang pandemya, gikataho usab nga gipautang niini og ₱1 bilyon ang Unifrutti aron pundohan ang pagpalapad sa plantasyon niini.

Nigawas sa Ang Bayan, Mayo 7, 2021

Mga multinasyunal, hari sa **PINYA** *sa Pilipinas*

U sa ang pinya sa mga nag-unang produktong pang-agrikultura sa Pilipinas. Ang nasud ang ikaduhang pinakadakung eksporter sa pinya sa tibuok kalibutan. Ang ani sa pinya niadtong milabayng tuig mikabat sa 2.7 milyong metriko tonelada (MT) nga nagkantidad og ₱26.1 bilyon. Mayorya (85%) sa kinatibuk-ang lokal nga produksyon sa pinya ang kontrolado sa higenteng multinasyunal nga mga korporasyong Del Monte Philippines Incorporated ug Dole Philippines (Dolefil) nga parehong unang gitukod sa mga kumpanyang US niadtong dekada 1920. Gipanag-iyahan karon sa dagkung burgesya-kumprador nga pamilyang Campos ang Del Monte Philippines ug ng kumpanyang Japanese nga Itochu Corporation ang Dolefil.

Ginabaligya ang pinya nga presko, naka-lata, o giproseso isip ilimnon ug nakasagol sa ubang produktong pagkaon. Adunay gamayng bahin nga giproseso isip tela. Matud sa pinakaulahing datos sa rehimen, ang abereyds nga presyo sa retail sa pinya mikabat sa ₱53.07 kada kilo. Ginapalit kini sa presyong ₱19.37

kada kilo apan sa aktwal anaa lamang sa ₱5 kada kilo ang pagpalit niini sa mga mag-uuma.

Langkob sa mga pinyahan ang 66,048 ektarya sa yutang agrikultural sa tibuok nasud. Dakung bahin niini nakakonsentra sa Northern Mindanao Region (26,507 ektarya) ug Soccsksargen (24,561 ektarya). Gibanabanang 32,000 ektarya ang langkob sa mga plantasyon sa pinya sa Dole samtang 20,000 ektarya usab ang sa Del Monte nga parehong kinawkaw sa yutang kabilin sa mga Lumad. Ang relatibong mas gamay nga pinyahan nakapailalum sa *leaseback* ug *contract growing* nga kondisyon kasosyo ang Del Monte ug Dolefil. Gawas sa duha, nangontrata usab ang Lapanday Foods Corporation sa mga Lorenzo, usa ka pamilyang agalong yutaan.

Agresibong nagpalapad sa plantasyon ang maong mga kumpanya aron mangawkaw og mas dakung tubo gikan sa produksyon sa pinya. Niadtong 2014, nag-anunsyo ang Dolefil sa planong ekspansyon sa 12,000 ektarya. Pagailugon niini ang mga yutang agrikultural ug yutang kabilin sa Soccsksargen nga dugay nang ginaugmad ug gipuy-an sa mga setler ug Lumad.

Ginagamit sa maong mga kumpanya ang mga iskemang *contract growing* ug *leaseback* aron direktang kontrolon ang mga yutang gipanag-iyahan sa mga mag-uuma alang sa produksyon sa pinya. Ang *contract growing* usa ka kondisyon kung asa ginapasa sa mag-uuma ang tibuok proseso sa produksyon, samtang ang presyo sa pagpalit, gidaghanon sa produkto ug kalidad niini solong ginatakda sa korporasyon. Ang sistemang *leaseback* usab usa ka kondisyon kung asa ang yuta (nga nakapailalum sa "kooperatiba") dinugay nga ginaabangan sa mga korporasyon sa hilabihan ka ubos nga kantidad. Bawal magtanum og uban pang pananum sa maong mga yuta bisan alang sa konsumong pagkaon.

Pagpahimulos sa mga mamumuong panguma

Sa ting-ani, nagaempleyo ang dagkung plantasyon og mga mamumuong panguma aron labaw pang makatipid. Ginahikaw kanila ang katungod nga mag-organisa, mag-union ug makadawat og disenteng suhulan ug mga benepisyo. Kaylap usab ang sistemang pakyawan aron labaw pang makahuthot og tubo gikan sa mga mag-uuma sa mga plantasyon sa pinya.

Dugang paantus ug peligro sa mga mag-uuma sa mga pinyahan ang sistematiko ug dugay mga pagkababad sa makahilong mga kemikal (pestisidyo, herbisidyo ug abono) nga ginagamit sa mga multinasyunal aron papaspason ug paluntaron ang kinabuhi sa mga pinya.

Produktong pang-eksport

Sa 2020, mikabat sa 990,780 metriko tonelada (MT) sa presko ug giprosesong pinya ang gieksport sa Pilipinas sa kantidad nga \$674.54 milyon. Kapin 1/3 kini sa kinatibuk-ang bolyum sa pinya nga naprodyus sa nasud. Dakung bahin (71%) sa gieksport nga pinya sa Pilipinas napadulong sa US (236,810 MT), China (231,340 MT) ug Japan (231,080 MT). Ilalum sa rehimeng Duterte, lima ka beses nga miburot ang bolyum sa gieksport nga pinya sa Pilipinas sa China —gikan 44,360 MT niadtong 2016 ngadto sa 231,340 MT sa 2020.

Sa US, ang abereyds nga presyo sa retail sa preskong pinya mikabat sa \$1.44 (₱72) kada kilo o halos upat ka beses nga mas daku sa presyo kung tagpila kini ginabaligya sa mga mag-uuma (₱19.37). Nagkantidad usab ang *pineapple juice* og \$2.8 (₱140) kada litro.

Nigawas sa Ang Bayan, Oktubre 21, 2021

Ubos nga presyuhan sa Dolefil

Gibatikos sa Unyon sa mga Manggagawa sa Agrikultura (UMA) ang taho sa Philippine Statistics Authority (PSA) niadtong Oktubre 4 nga nagsulting ang pinya ang "labing haum nga panginabuhian nga produktong pang-agrikultura alang sa mga Pilipinong mag-uuma." Gipanghimakak kini sa liboang mag-uuma sa pinya sa Polomolok ug Tupi sa South Cotabato nga nakapailalum sa mga kontrata sa *contract growing* sa Dole Philippines (Dolefil) ug obligadong sa kumpanya ang tanan ilang ani.

Matud sa UMA, ginapalit sa Dolefil ang mga pinya sa presyong ₱5 kada kilo lamang ug dili ₱19.37 kada kilo sama sa ginasulti sa PSA. Sa ingon niining presyuhan, ilusyon ang ginasulti sa PSA nga mikabat sa ₱658,097 ang abereyds nga netong kita sa mga mag-uuma kada ektarya sa pinya niadtong 2020.

Sa aktwal, anaa sa ₱202,100 lamang ang inisyal nga kita sa mga mag-uuma sa kada ektarya sa pinyahan. Anaa sa abereyds nga 40,422 kilo ang ilang naaning pinya kada tuig.

Sulod sa tulo ka tuig nga siklo sa pagtanum, mikabat lamang ang kita sa mga mag-uuma og ₱404,220 (18 ka bulan ang ginaihap ayha maani ang usa ka tanum). Sa aktwal, nagakita lamang og ₱134,740 kada ektarya ang mag-uuma. Kung ikibhang ang gastos sa produksyon nga ₱124,881, mogawas nga ₱154,458 ang netong kita sulod sa tulo ka tuig o ₱4,290.50 kada bulan.

Sa pikas bahin, halos dobleng mas daku ang nataho nga tubong ginahuthot sa Dolefil gikan sa mga mag-uuma sa milabayng mga tuig—₱284,273 kada ektarya sulod sa tulo ka tuig nga *crop cycle* o ₱94,757 kada ektarya.

Nabudlay sa kamahal sa **UTAN**

Kalit nga misaka ang presyo sa mga produktong utan niadtong milabayng bulan. Sa Metro Manila, nataho nga misaka og 375% (₱300) ang presyo sa repolyo. Kapin doble usab ang pagsaka sa presyo kada kilo sa pechay ug karot, samtang 75% ang pagsaka sa presyo sa talong, ug 25% sa kalabasa ug ampalaya.

Gibasol sa Department of Agriculture (DA) ang pagsaka sa presyo sa pagkahagba sa suplay sa utan tungod sa kadaut sa bagyong Fabian ug habagat sa lain-laing bahin sa Luzon niadtong ulahing semana sa Hulyo. Ayha pa niini, nag-atubang na ang Pilipinas sa nagkagrabeng kakulangon sa suplay sa utan. Mismong DA ang nagsulting kulangan ang suplay sa utan karong tuiga og hangtud 434,840 metriko-tonelada (MT). Gihimo kining rason sa ahensya aron ibwelo sa nasud ang pag-import sa utan.

Mikabat sa 2 milyong MT ang abereyds sa tinuig nga bolyum sa ginakonsumong utan sa nasud o 18.24 kilo kada Pilipino. Anaa sa 136,934 MT sa utan ang para sa binhi ug bahog sa hayop, o di kaha ginadahum nga madaut.

Bagsak nga produksyon

Sukad 1995, mihagba na ang produksyon sa utan sa nasud tungod sa liberalisasyon sa patigayon subay General Agreement on Tariffs and Trade. Wala pa sa katunga sa naprodyus nga utan sa nasud niadtong 1996 (4.8 milyong tonelada) ang gidahum nga mapoprodyus karong tuiga. Ang pagkahagba nag-unang resulta sa pagkalugi sa lokal nga mga mag-uuma bunga sa subsub nga pag-import.

Labing naapektuhan sa liberalisasyon sa agrikultura ang produksyon sa ahos. Niadtong dekada 1990, 100% sa ahos nga ginakonsumo sa nasud ang lokal. Niadtong 2020, mikabat na sa 91% sa suplay sa ahos sa nasud ang imported. Ingon niini usab ang nahitabo sa produksyon sa monggos ug sibuyas nga 51% ug 39% na ang imported. Sa mga utan nga giimport sa nasud niadtong 2019, pinakadaku ang bolyum sa monggos (36,656 MT nga nagkantidad og ₱1.7 bilyon) sunod ang sibuyas (23,590 MT nga nagkantidad og ₱261.8 milyon).

Kakumbina sa malukpanong kumbersyon, nagpadayon ang pagkahagba sa produksyon ug paggamay sa mga gulayan sa nasud. Matud sa pinakaulahing datos, 240,724 ektarya sa yuta ang kinatibuk-ang langkob sa gitamnan sa siyam ka nag-unang utan sa nasud niadtong unang katunga sa 2020. Mas gamay kini og 6,365 ektarya kumpara niadtong 2016 sa pagsugod sa rehimgeng Duterte. Lakip sa mga ginatanum ang ampalaya, repolyo, binggala, talong, monggos, sibuyas, patatas, kamote, ug kamatis. Dakung bahin sa mga gulayan makita sa Ilocos, Cordillera, Central Luzon, Southern Tagalog, Northern Mindanao, Bangsamoro ug Eastern Visayas. Mayorya sa suplay sa Metro Manila ang naggikan sa Benguet, Cordillera.

Sa mga utan nga giimport sa nasud niadtong 2020, pinakadaku ang bolyum sa sibuyas (40,585 MT o ₱2.03 bilyon), sunod ang monggos (26,980 MT o ₱1.8 bilyon) ug ahos (23,590 MT o ₱1.82 bilyon). Gikan sa China ang halos tanang imported nga ahos ug kapin

1/3 sa imported nga sibuyas ang anaa sa lokal nga mga merkado. Gikan usab sa Indonesia ug Myanmar ang 80% sa kinatibuk-ang bolyum sa imported nga monggos.

Nigawas sa Ang Bayan, Setyembre 7, 2021

Pait sa pagtanum og ampalaya

Mag-uuma sa ampalaya sa Southern Mindanao ang 60-anyos nga si Tatay Kaloy. Wala siyay kaugalingong yuta busa nangabang siya og tunga sa ektarya aron makaugmad. Sa usa ka pakighinabi sa mga kauban, gipaambit niya kung paunsa siya “napildi” (kumon nga tawag sa “nalugi”) sa milabayng panahon sa tanum.

Matud niya, kasagarang anaa sa upat hangtud unum ka bulan ang siklo sa tingtanum ug ting-ani sa ampalaya. Nagagasto siya sa dili moubos sa ₱12,600 alang sa binhi, abono, pestisidyo, alambre, hikot, ug uban pang gamit pang-uma. Dugang dinhi ang ₱200/adlaw nga suhol sa mga mag-uuma nga kaabag niya sa tingtanum ug ting-ani. Sa abereyds, nakaani siya og 24 ka beses sa usa ka pugasan ug nakaprodyus sa mokabat 336-408 kilo sa ampalaya. Ginapalit kaniya ang ampalaya sa presyong ₱35/kilo, sa ingon mikita siya sa mokabat ₱14,208. Kung ikibhang ang mga gigasto niya sa pagtanum, halos wala nay nabilin sa iya isip limpyong ginansya.

Usa lamang si Tatay Kaloy sa liboang mag-uuma nga nag-agwanta sa atrasado ug manu-manong pag-uma sa utan sa nasud, ug kawalay subsidyo sa porma sa mga himang pang-uma, baratong pautang ug irigasyon.

Pagkalugi sa mga mag-uuma sa **ABAKA sa Bicol**

Sa wala pa ang pandemyang Covid-19, nalugi na ang mga mag-uuma sa abaka sa Catanduanes. Ang 50 kilo sa abaka mabaligya lamang sa kantidad nga ₱3,000, nga relatibong mas ubos kumpara sa kinatibuk-ang gasto sa produksyon ug abang sa agalong yutaan nga mokabat sa ₱5,000.

Sa kinatibuk-an, gibanabanang dili moubos sa 200,000 ang mga pamilyang mag-uuma nga nagatanum og abaka sa tibuok nasud. Langkob niini ang 180,302 ektaryang abakahan. Atrasado, bulag-bulag ug dili sistematiko ang pagtanum sa abaka. Walay mahinungdanong paglambo ang mga kahimanan sa produksyon ug manumano pa gihapon ang pagtanum, pag-ani hangtud sa paghag-ot.

Kasagaran nga mokabat sa duha ka tuig ayha mapahimuslan ug maani ang abaka gikan sa pagkatanum niini. Tulo hangtud upat ka bulan usab ayha kini subling motubo. Sa 20-30 ka punuan sa abaka, naka-ani ang mag-uuma og 20 ka kilo sa abaka nga nanginahanglan og 2-3 ka trabahante aron anihon sa 2-3 ka adlaw.

Ang Catanduanes, matud sa Philippine Fiber Industry Development Authority, ang nagasuplay sa 30% sa abaka sa tibuok nasud. Ang rehiyon sa Bicol ang adunay pinakadakang produksyon sa abaka.

Matud sa pagtuon sa Buhatan sa Instruksyon sa Partido Komunista ng Pilipinas sa Bicol, ang abereyds nga presyo sa uga nga abaka sa Catanduanes mokabat sa ₱60/kilo ayha ang pandemya. Mamahimo pang mausab ang presyo sa uga nga abaka subay sa kalidad niini. Kasagaran nga mas barato ang presyo sa uga nga abaka kung dili kini puti. Aron makabaligya og 50 kilos nga ugang abaka, mogasto og ₱4,210 ang mga mag-uuma alang sa produksyon.

Makwenta ang gasto sa mosunod nga pamaagi: ₱600 alang sa paghawan ug pagputol sa mga punoan sa abaka. Minimum nga duha ka mag-uuma ang kinahanglang iempleyo para sa paghag-ot. Sa duha ka adlaw, nagsuma kini og ₱2,400. Migasto usab og ₱300 sa pagbulad.

Alang sa transportasyon, gibanabana nga mogasto ang mga mag-uuma og ₱1 kada kilo alang sa paghakot gikan sa bukid padulong sa kalsada. Ang pagbyahe gikan sa baryo padulong sa buyer ₱30 kada bangan. Sa tibuok tulo ka adlaw, ang gasto sa pagkaon nagkantidad og ₱450.

Ikibhang gikan sa kinatibuk-ang kita ang 25% nga abang sa agalong yutaan. Sa kinapungkayan, lugi pa ang mag-uuma og ₱1,960.

Talagsaon nga produktong Pilipino

Usa ang Pilipinas sa pipila lamang ka nasud sa tibuok kalibutan nga nagasuplay sa abaka. Naila kini sa tawag nga Manila Hemp. Gawas sa rehiyon sa Bicol, nagaprodyus usab og abaca ang Mindoro sa Luzon, Leyte, Samar, Negros Oriental, Iloilo ug Aklan sa Visayas ug tanang prubinsya sa Mindanao. Kadaghanan sa mga

nagauma niini mao ang gagmay ug kabus nga mag-uuma ug nasudnong minoritya.

Nagasuplay ang Pilipinas sa 87% sa pangkalibutanong suplay sa abaka. Niadtong 2019, naka-eksport kini og \$156 milyon (o ₱7.8 bilyon sa batluay nga \$1=₱50) kantidad sa mga produktong abaka. Sa rekord, ang abereyds nga kantidad sa produktong abaka nga ginaeksport kada tuig mokabat sa \$97.1 milyon kung asa 12.6% niini gikan sa lanot (*raw fiber*).

Niadtong 2020, mihagba ang kinatibuk-ang produksyon sa abaka og 2.17% gikan sa 72.3 libong metriko tonelada niadtong 2019 ngadto sa 70.77 libong metriko tonelada. Bunga kini sa mga restriksyon sa transportasyon nga gipahamtang kalabot sa pandemyang Covid-19 ug mga bagyong miigo sa nasud sa ulahing bahin sa 2020.

Subay sa datos sa Food and Agriculture Organizaton sa United Nations, ang abereyds nga presyong pang-eksport sa lanot sa tibuok 2016 anaa sa \$1.99-\$2.35/kilo (₱99.32-₱117.5) depende sa klase. Mas mahal kini og ₱30 sa presyong nabaligya sa mag-uuma nga abaka sa mga komersyante.

Kung sumadahon, ang ganansya sa pag-eksport sa 50 kilong lanot mokabat sa ₱4,966-₱5,875, kapin 60% sa kita sa mag-uuma nga ₱3,000 lamang. Kini bisan og solong ginaabaga sa mag-uuma ang produksyon, ug walay dugang nga kantidad ang lanot nga ginaeksport sa ubang nasud.

Mikabat sa 57% sa lanot ang ginaproseso alang sa paghimo og mga *tea bag* ug ubang espesyal nga papel. Nagkantidad ang matag *tea bag* og ₱1.5-₱2 kada usa.

Ginagamit ang abaka sa paghimo og kwarta, sanina ug uban pa. Niadtong milabayng tuig, nataho usab nga maayo kining materyales alang sa paghimo og *face mask*.

Nigawas sa Ang Bayan, Abril 7, 2021

Bolyum sa produksyon ('000 MT)

Tanum	2016	2017	2018	2019	2020
Humay	17,627.2	19,276.3	19,066.1	18,814.8	19,294.9
Mais	7,218.8	7,914.9	7,771.9	7,978.8	8,118.5
Saging	8,903.7	9,166.3	9,358.8	9,157.7	9,056.1
Niyog	13,825.1	14,049.1	14,726.2	14,765.1	14,490.9
Manga	814.1	737.0	711.7	737.9	739.2
Tubo	22,370.5	29,286.9	24,730.8	20,719.3	24,398.9
Pinya	2,612.5	2,671.7	2,731.0	2,747.9	2,702.6
Binggala	2,755.1	2,806.7	2,723.0	2,630.8	2,607.8
Guma	362.6	407.0	423.4	431.7	422.4
Kamote	529.5	537.3	537.3	525.9	546.9
Sibuyas	122.6	184.4	172.7	222.1	229.5
Talong	235.6	241.9	244.8	249.9	242.7
Kape	68.8	62.1	60.3	60.0	60.6
Tabako	56.5	51.0	50.4	51.1	52.4
Abaka	71.8	68.8	71.5	72.2	71.0
Kamatis	210.7	218.8	220.8	223.3	222.0
Patatas	116.8	117.6	117.4	116.1	113.6
Ampalaya	87.5	89.5	87.4	89.3	87.8
Repolyo	123.1	122.5	120.7	128.1	129.8
Kalamansi	118.2	116.7	113.6	126.0	108.7
Monggos	34.0	35.3	36.7	36.2	37.0
Kakaw	6.3	7.0	8.0	8.5	9.3
Uban pa	3,360.8	3,383.5	3,426.5	3,434.6	3,414.5

*Gikan sa: Philippine Statistics Authority,
Selected Statistics on Agriculture 2021*

Kinatibuk-ang langkub sa mga umahan ('000 ektarya)

Tanum	2016	2017	2018	2019	2020
Total	13,091.5	13,507.8	13,476.3	13,298.1	13,422.3
Humay	4,556.0	4,811.8	4,800.4	4,651.5	4,718.9
Mais	2,484.5	2,552.6	2,511.4	2,516.7	2,553.8
Saging	442.9	446.8	447.9	449.0	451.2
Niyog	3,565.1	3,612.3	3,628.1	3,651.9	3,651.3
Mangga	187.8	186.0	185.9	186.6	186.8
Tabo	410.1	437.5	437.5	379.3	399.1
Pinya	65.2	66.0	66.2	66.0	66.9
Binggala	229.8	234.5	227.6	222.4	219.2
Guma	223.3	226.3	228.9	229.4	230.7
Kamote	84.8	85.0	84.0	83.3	83.7
Sibuyas	13.0	18.3	17.9	19.9	18.4
Talong	21.0	21.4	21.7	21.8	21.8
Kape	114.8	112.8	113.4	112.0	113.3
Tabako	32.5	30.8	28.2	28.0	28.9
Abaka	134.4	132.5	132.3	132.4	132.4
Kamatis	16.2	16.5	16.5	16.4	16.4
Patatas	7.7	7.8	7.6	7.5	7.2
Ampalaya	10.5	10.7	10.7	10.7	10.7
Repolyo	8.0	7.9	7.8	7.8	8.0
Kalamansi	19.8	19.8	19.8	19.6	19.7
Monggos	41.3	41.9	41.6	41.7	41.9
Kakaw	14.8	18.3	27.1	30.3	31.3
Uban pa	407.9	410.3	413.8	413.7	410.9

*Gikan sa: Philippine Statistics Authority,
Selected Statistics on Agriculture 2021*

Mayor nga mga pananum ug produktong gama
niini nga ginaeksport (2020)

Tanum	Bolyum ('000 MT)	Balor (milyong \$)
Abaka	3808.47	1644.3
Lana sa lubi	920.5	899
Pinya	990.78	674.54
Tabako (Pinroseso)	35.97	302.52
Kinagod nga lubi ug pinauga	144.26	260.74

*Ginkuhaan: Philippine Statistics Authority,
Selected Statistics on Agriculture 2021*

Presyo sa Urea fertilizier (Disyembre 2020-Hulyo 2021)

Probinsya	Dec 2020 -Apr 2021	Jul 2021	Increase in Php	Increase in %	Added cost/ha (8-10 bags)
Nueva Ecija	₱850-870 /bag	₱1,300 /bag	₱430-450 /bag	49-53%	₱3,440-₱4,500
Isabela	₱950 /bag	₱1,230 /bag	₱280 /bag	29.50%	₱2,240-2,800

Datos gikan sa Amihan at Radyo Guimba

Presyo sa pagpalit sa palay

Luzon	Presyo/kg
Bicol region	₱10-14
Tarlac	₱11-12
Ilocos Sur	₱11-13
Nueva Ecija	₱11-13
Camarines Sur	₱11.50-14
Bulacan	₱12
Isabela	₱12-13.50
Pangasinan	₱12-12.30
Visayas	Presyo/kg
Negros Occidental	₱10-14
Capiz	₱10-11
Antique	₱12.50
Mindanao	Presyo/kg
CARAGA	₱11
Agusan del Sur	₱13
Davao de Oro	₱13-14
Davao del Norte	₱13.50
South Cotabato	₱13.50
Surigao del Sur	₱13.50
North Cotabato	₱14
Lanao del Sur	₱15

Inipon ng Amihan, KMP, Bantay Bigas Mindanao

